

Nr 36

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608), jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 april 1956 dagtecknad proposition, nr 162, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608)

Härigenom förordnas, att 2, 4 och 6 §§ butikstängningslagen den 21 juli 1948 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:
1) försäljning, som — — — andra nöjeslokaler;
6) försäljning från automatapparat som bedrives i anslutning till butik, där samma slag av varor saluföras, *eller* i järnvägs väntsal eller inom annan huvudsakligen för de resande avsedd del av järnvägs stationsområde, under förutsättning att automatapparaten är av typ som godkänts av den myndighet Konungen därtill förordnar samt, såvitt fråga är om försäljning av tobaksvaror, att tillstånd därtill lämnats av den i lagen den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror omförmälda monopolötvaren;

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:
6) försäljning från automatapparat som bedrives
a) i anslutning till *egen* butik, där samma slag av varor saluföras,
b) i järnvägs väntsal eller inom annan huvudsakligen för de resande avsedd del av järnvägs stationsområde, *eller*
c) å *annan plats än under a) och b) sägs och ej sker i anslutning till annan tillhörig butik, där samma slag av varor saluföras,*
allt under förutsättning *tillika* att automatapparaten är av typ som godkänts av den myndighet Konungen därtill förordnar samt, såvitt fråga är om försäljning av tobaksvaror, att

(Nuvarande lydelse)

7) julgransförsäljning ävensom —
 12) öppethållande av *bokhandel i upplysningssyfte* utan samband med försäljning samt öppethållande av lokal, där utställningar av verk av bildande konst ävensom alster av konsthantverk och konstindustri, avsedda för försäljning, anordnas, för visning av dessa konstverk.

4 §.

Å söckendag må butik hållas öppen för allmänheten från klockan 8 till klockan 19. Under tiden från och med den 10 till och med 23 december må dock tiden för öppethållandet utsträckas till klockan 20.

Butik, där — — — — — klockan 8.

Å påskafton, — — — — — klockan 16.

6 §.

I kommun må, där det finnes lämpligt ur allmän synpunkt och prövas kunna ske utan otillbörligt förfång för företag inom kommunen, som driva rörelse i butik, eller för företag, som driva sådan rörelse av visst slag, bestämmas, att den vanliga affärstiden skall inskränkas eller att densamma må, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förläggas å annan tid än den i 4 eller 5 § medgivna. Sådan bestämmelse må dock ej innebära, att butik *samtliga*

(Föreslagen lydelse)

tillstånd därtill lämnats av den i lagen den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror omförmälda monopolötövaren;

— — — ändamål; samt
 12) öppethållande av *butik i demonstrations- eller upplysningssyfte* utan samband med försäljning samt öppethållande av lokal, där utställningar av verk av bildande konst ävensom alster av konsthantverk och konstindustri, avsedda för försäljning, anordnas, för visning av dessa konstverk.

4 §.

Å söckendag må butik hållas öppen för allmänheten från klockan 8 till klockan 19. *Tiden för öppethållandet må dock utsträckas en söckendag i veckan till klockan 21* och under tiden från och med den 10 till och med 23 december *övriga söckendagar* till klockan 20.

6 §.

I kommun må, där det finnes lämpligt ur allmän synpunkt och prövas kunna ske utan otillbörligt förfång för företag inom kommunen, som driva rörelse i butik, eller för företag, som driva sådan rörelse av visst slag, bestämmas, att den vanliga affärstiden skall inskränkas eller att densamma må, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förläggas å annan tid än den i 4 eller 5 § medgivna. Sådan bestämmelse må dock ej innebära, att butik *ej får hål-*

(Nuvarande lydelse)

söckendagar i veckan skall stängas före klockan 19 eller att butik å sön- eller helgdag hålles öppen under högmässogudstjänst.

Där det — — — under högmässogudstjänst.

Bestämmelse, varom — — — i butikerna.

(Föreslagen lydelse)

las öppen till klockan 21 en söckendag i veckan eller att butik å sön- eller helgdag hålles öppen under högmässogudstjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1956, dock att i fråga om försäljning av preventivmedel från automatapparat hittills gällande bestämmelser skola tillämpas intill dess Konungen annorlunda förordnar.

I samband med propositionen har utskottet behandlat sex i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 571 i första kammaren av herr *Holmqvist m. fl.*, samt nr 754 i andra kammaren av herr *Jacobsson* i Sala *m. fl.*;

dels de likalydande motionerna nr 576 i första kammaren av herrar *Sunne* och *Johansson, Anders*, samt nr 765 i andra kammaren av herrar *Larsson* i Stockholm och *Carlsson* i Stockholm;

dels ock de likalydande motionerna nr 577 i första kammaren av herr *Birke* samt nr 764 i andra kammaren av herrar *Nygren* och *Nilsson* i Svalöv.

I motionerna I: 571 och II: 754 har föreslagits, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts hemställan i propositionen i vad avser ändring i butikstängningslagens 4 och 6 §§.

I motionerna I: 576 och II: 765 har anhållits, att riksdagen måtte begränsa den i propositionen föreslagna utsträckta öppethållandetiden till kl. 20.

Motionerna I: 577 och II: 764 utmynnar i yrkande att riksdagen måtte avslå förslaget om frigörande av automathandeln.

Beträffande de skäl, som ligger till grund för det genom propositionen framlagda lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen. I fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 571, II: 764 och II: 765.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att butik skall få hållas öppen till klockan 21 en söckendag i veckan. Vidare föreslås att från butikstängningslagens bestämmelser skall undantagas öppethållandet av butik i demonstrations- eller upplysningssyfte samt — med vissa begränsningar — försäljning från automatapparat, även om försäljningen ej bedrivs i anslutning till egen butik, där samma slag av varor saluföres.

Inledning

I mars 1953 tillkallades särskilda sakkunniga för att verkställa utredning om varudistributionen och dess rationalisering, huvudsakligen såvitt angick prissättningen inom handeln. De sakkunniga, som antog benämningen Varudistributionsutredningen, avlämnade i maj 1955 ett betänkande, benämnt »Pris och prestation i handeln» (SOU 1955: 16). I betänkandet föreslår utredningen bl. a. vissa ändringar i butikstängningslagen den 21 juli 1948. De föreslagna ändringarna avser *dels* inskränkning i rätten till kommunala avvikelser, så att kommunalt beslut icke må hindra butiks öppethållande till kl. 21 minst en kväll i veckan, *dels* rätt för försäljare av särskilt större konsumentkapitalvaror att anordna en »vecka» per år, varunder affärerna hålles öppna även på kvällstid för demonstration men ej för försäljning, *dels ock* automathandelns frigörande från vissa inskränkningar.

Över utredningens betänkande har efter remiss yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och organisationer.

Utredningens förslag

I fråga om de föreslagna lagändringarna må här endast i korthet återgivas några av utredningens synpunkter beträffande spørsmålet om möjliggörande av ett **u t s t r ä c k t ö p p e t h å l l a n d e** av butiker under kvällstid.

Utredningen säger sig ha kunnat konstatera, att rätten till kommunala avvikelser från den vanliga affärstiden utnyttjats mycket, huvudsakligen i inskränkande riktning. Det är vidare, enligt utredningens mening, uppenbart, att de nuvarande affärstiderna gör det svårt för många konsumenter både att företa de erforderliga inköpen och — kanske framför allt — att ägna tillräcklig tid och omsorg åt dessa. Olika distributionsformer bör — framhåller utredningen — ges största möjliga frihet att i konkurrens med varandra visa sin effektivitet och lämplighet och utredningen ser därför åtskilliga nackdelar i sådana bestämmelser, som begränsar möjligheterna att hålla butikerna öppna på tider, som bäst passar kon-

summenterna. En förändring av affärstiderna, som ger konsumenterna mera tid att överväga sina inköp, anses vidare medföra, att konsumentupplysningen skulle kunna få bättre effekt. Utredningen finner det vara utomordentligt viktigt, att kommunala beslut och köpmannaöverenskommelser inte för starkt begränsar affärstiderna och förordar en sådan ändring av butikstängningslagen, att kommunernas rätt att göra avvikelser inte må hindra att butik hålles öppen till kl. 21 åtminstone en kväll i veckan.

Utredningen säger sig vara medveten om att effekten av en sådan lagändring ytterst beror på om handelns bransch- och personalorganisationer kommer att begagna sig av möjligheten till ökat öppethållande men framhåller, att konsumentopinionen — om kommunernas rätt till avvikelser begränsas på angivet sätt — ges bättre möjligheter att göra sig gällande.

Två ledamöter i utredningen — företrädare för detaljhandeln och de handelsanställda — har reserverat sig mot utredningens förslag i denna del. Enligt reservanternas mening fyller butikstängningslagens bestämmelser rimliga anspråk om berättigad hänsyn också skall tagas till näringsutövare och anställda inom handeln.

Beträffande utredningens synpunkter på spörsmålen om öppethållande av butik i demonstrations- eller upplysnings-syfte samt om frigörande av automathandeln får utskottet hänvisa till propositionen, s. 7—8.

Remissyttrandena

Av de remissorgan, som särskilt yttrat sig i anledning av utredningens förslag till ändringar i butikstängningslagen, är flertalet positivt inställda till de förordade uppmjukningarna.

Utredningens förslag i fråga om möjliggörande av ett utsträckt öppethållande av butiker under kvällstid tillstyrkes eller lämnas utan erinran av flertalet remissorgan, nämligen *kommerskollegium, tre handelskamrar, priskontrollnämnden, näringsfrihetsrådet, länsstyrelserna i Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, hemmens forskningsinstitut, svenska stadsförbundet, riksförbundet landsbygdens folk, tjänstemännens centralorganisation, landsorganisationen i Sverige, kooperativa förbundet, högerns kvinnoförbund, husmodersföreningarnas riksförbund* samt *yrkeskvinnors samarbetsförbund*.

Folkpartiets kvinnoförbund och *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* understryker behovet av att konsumenterna ges bättre möjligheter att göra sina inköp utanför den vanliga affärstiden men anser, att nuvarande lagstiftning ger relativt goda möjligheter till ökat öppethållande.

Direkt avstyrkande yttranden föreligger endast från *ombudsmannaämnetet för näringsfrihetsfrågor, stadsfullmäktige i Malmö, Sveriges köpman-*

naförbund, handelns arbetsgivareorganisation och svenska handelsarbetareförbundet.

Utredningens förslag angående öppet hållande i upplysnings- syfte utan samband med försäljning tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *kommerskollegium, tre handelskamrar, priskontrollnämnden, näringsfrihetsrådet, länsstyrelserna i Kronobergs samt Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige i Malmö, hemmens forskningsinstitut, svenska stadsförbundet, riksförbundet landsbygdens folk, tjänstemännens centralorganisation, landsorganisationen i Sverige, Fredrika Bremer-förbundet* samt *yrkeskvinnors samarbetsförbund.*

Förslaget i denna del avstyrkes endast av *ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, Sveriges köpmannaförbund* och *svenska handelsarbetareförbundet.*

Vad angår utredningens förslag om frigörande av automat- handeln tillstyrkes detta eller lämnas utan erinran av *kommerskollegium, tre handelskamrar, priskontrollnämnden, näringsfrihetsrådet, ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, länsstyrelsen i Kronobergs län, stadsfullmäktige i Malmö, hemmens forskningsinstitut, svenska stadsförbundet, tjänstemännens centralorganisation, landsorganisationen i Sverige, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* samt *yrkeskvinnors samarbetsförbund.*

Avstyrkande yttranden har i denna del avgivits av *länsstyrelsen i Malmöhus län, Sveriges köpmannaförbund* och *svenska handelsarbetareförbundet.*

Beträffande innehållet i övrigt i remissyttrandena må hänvisas till den redogörelse härför, som intagits i propositionen, s. 8—12.

Departementschefen

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och handelsdepartementen samt statsråden Hjalmar Nilson och Ulla Lindström anför *föredragande departementschefen, statsrådet Hedlund*, vid lagrådsremissen inledningsvis följande.

»Syftet med butiksstängningslagstiftningen var ursprungligen att få till stånd en reglering av arbetstiden för de inom handeln anställda. Sedan denna fråga blivit reglerad i annan ordning framträdde andra sociala synpunkter och näringspolitiska intressen, som motiverade att en sådan lagstiftning bibehölls. Det var främst angelägenheten av att bereda butiksinnehavarna skälig fritid och att åstadkomma i stort sett likartade konkurrensförhållanden mellan olika företag. Dessa skäl torde numera i viss mån ha förlorat i betydelse. I vilken utsträckning det kan anses vara motiverat att bibehålla en lagstiftning av denna karaktär, torde dock lämpligen få prövas i ett större sammanhang. Jag vill här erinra om att särskilda sakkunniga 1954 fått i uppdrag att verkställa utredning om arbetstidens längd och för-

läggning i syfte att uppnå en allmän förkortning av den lagstadgade arbetstiden. I detta uppdrag ingår bl. a. att undersöka om inte tiden är inne för en mindre stel butikstängningslagstiftning, som gör det möjligt att tillgodose såväl arbetstagarnas önskemål som allmänhetens rimliga krav på betjäning. Därvid kommer att undersökas, om icke genom överenskommelser de anställda kan beredas ledighet genom att butiker hålles stängda på vissa tider för att därigenom möjliggöra öppethållande av butikerna under andra för allmänhetens betjänande viktigare tider. Även om frågan om ändring av butikstängningslagstiftningen sålunda kan förväntas bli föremål för prövning i nämnda sammanhang, synes det mig angeläget att redan nu genomföra sådana partiella reformer som framstår som befogade.»

I fortsättningen framhåller departementschefen att utredningens förslag till uppmjukning av bestämmelserna i butikstängningslagen allmänt mottagits med gillande av remissinstanserna och att endast ett fåtal remissorgan ställt sig helt avvisande. Departementschefen behandlar först frågan om möjliggörande av ett utsträckt öppethållande av butikerna under kvällstid och framhåller att utredningens förslag innebär att kommunernas rätt att göra avvikelser från den vanliga affärstiden ej skall få hindra att butik hålles öppen till klockan 21 åtminstone en kväll i veckan. Departementschefen fortsätter:

»Enligt nu gällande bestämmelser kan kommun ej besluta att butik samtliga söckendagar i veckan skall stängas före klockan 19. Av utredningen framgår, att rätten till kommunala avvikelser utnyttjats i stor utsträckning och främst i inskränkande riktning. I många städer har beslutats att affärerna de flesta dagar i veckan skall stänga klockan 18 och endast i ett par enstaka fall har medgivits öppethållande till klockan 20.

För konsumenterna skulle det innebära en påtaglig fördel om affärerna åtminstone någon kväll i veckan vore öppna ej alltför kort tid efter den vanliga arbetstiden. Hänsyn måste tagas till de stora konsumentkategorier som till följd av sitt dagliga arbete har mycket begränsad tid att ägna åt inköp och detta även om det gäller stora kapitalkrävande varor. Såsom utredningen framhållit torde önskemålen om utsträckt affärstid vara mera framträdande i städer än på landsbygden. Att införa olika regler för stad och landsbygd torde dock icke böra komma ifråga. De invändningar som framförts mot utredningens förslag gäller hänsynen till de handelsanställda och de egna företagen. De anställdas arbetstid regleras emellertid genom arbetstidslagstiftning och kollektivavtal. Vidare kan jag icke ansluta mig till den från visst håll framförda uppfattningen, att en utsträckning av öppethållandet på sätt utredningen föreslagit skulle försvåra rekryteringen av arbetskraft. För vissa mindre företagare skulle öppethållandet måhända medföra en utökning av arbetstiden. Möjlighet finns dock att kompensera det utsträckta öppethållandet genom inskränkning exempelvis någon förmiddag i veckan. Och man måste — som utredningen framhållit — beakta

att arbete i detaljhandeln är ett serviceyrke, och en reform i den riktning utredningen föreslagit kan icke sägas medföra speciellt obekvämt arbetstid för den yrkeskategori det här gäller. Jag vill därför tillstyrka utredningens förslag i denna del.

Ett genomförande av nyssnämnda förslag torde kräva att bestämmelserna i 4 § i butikstängningslagen angående den vanliga affärstiden ändras därhän, att det generellt stadgas att butik må hållas öppen till klockan 21 en söckendag i veckan. En sådan bestämmelse kan måhända synas medföra vissa olägenheter, främst då med hänsyn till svårigheterna att tillse att den efterleves så att öppethållande icke sker flera kvällar i veckan. Dessa svårigheter torde emellertid i huvudsak kunna undanröjas genom att kommunerna bestämmer vilken dag öppethållande må ske, därvid möjlighet finnes att meddela olika bestämmelser för butiker av skilda slag.

Vidare vill jag förorda utredningens förslag att butik skall få hållas öppen i demonstrations- eller upplysningssyfte utan samband med försäljning. Detta är enligt gällande lagstiftning möjligt endast i fråga om bokhandel och utställning av verk av bildande konst m. m. Emellertid torde ett behov av sådant öppethållande föreligga även när det gäller andra s. k. varaktiga konsumentvaror såsom t. ex. möbler, hushållsmaskiner, radioapparater, symaskiner o. s. v. Jag vill särskilt nämna att från möbelbranschens sida en direkt framställning gjorts om att möjlighet till sådant öppethållande måtte tillskapas. Att i lagen begränsa möjligheten till vissa slag av varor kan jag ej finna erforderligt. Det torde dock vara uppenbart att den föreslagna uppmjukningen främst får betydelse för handeln med mera kapitalkrävande varor. Öppethållande som här avses kommer därför med all sannolikhet att i praktiken begränsas till handeln med just sådana varor. Något intresse för att t. ex. hålla en livsmedelsaffär öppen i demonstrationssyfte torde ej föreligga. Jag vill i detta sammanhang understryka att försäljning ej får ske i samband med sådant öppethållande som här avses. Frågan om införande av möjlighet till sådan försäljning torde få prövas i ett större sammanhang.

Beträffande härefter utredningens förslag om frigörande av automathandeln framhåller utredningen, att under senare år ett ökat intresse visats för automathandeln såväl från allmänhetens som affärsmännens sida och att automathandelns betydelse troligen kommer att öka än mera under den närmaste framtiden. Från att tidigare ha omfattat huvudsakligen frukt, choklad, konfektyrer och liknande sortiment har den numera kommit att omfatta även helt andra varuslag. Utredningens tanke är vidare att särskilda s. k. automatcentra skall kunna upprättas. Genom en ökad automathandel blir konsumenten än mindre beroende av de vanliga affärstiderna. Därest försäljning sker på ett ur hygienisk synpunkt tillfredsställande sätt, har jag intet att erinra mot att denna försäljningsform får ökad utbredning. Då automaterna skall vara av typ som godkänts av bl. a. statens

institut för folkhälsan, torde risk ej föreligga för att försäljning skall ske under ohygieniska förhållanden. Den enda egentliga invändning som framförts mot utredningens förslag är att automathandeln skulle kunna medföra alltför kännbar konkurrens för de vanliga affärerna. Dessa farhågor synes mig överdrivna. Jag är av den uppfattningen att denna försäljningsform om den frisläppes kommer att begränsas till just de varuslag, för vilka den kan anses lämplig. Om dessutom det kravet uppställs, att automat ej må uppsättas i anslutning till annan butik, där samma slag av varor saluföres, torde de vanliga affärerna beredas tillräckligt skydd mot alltför hård konkurrens från automathandeln. Jag vill i detta sammanhang tillägga att uttrycket »i anslutning till» i praxis tolkats som ett avstånd av högst 40 meter. En sådan tolkning synes mig medföra ett skäligt resultat.

Ett speciellt spörsmål möter om man på sätt utredningen föreslagit vill frisläppa automathandeln och det gäller automatförsäljning av preventivmedel. Enligt 1938 års förordning om handel med preventivmedel får försäljning av preventivmedel — vartill fordras särskilt tillstånd av polismyndigheten — ej äga rum genom kringföring eller utomhus. Vid butikstängningslagens tillkomst uttalade min företrädare i ämbetet, att från de synpunkter som förestavat regleringen av handeln med preventivmedel förutsättningar icke syntes vara för handen att bevilja tillstånd till försäljning av preventivmedel genom automater uppsatta inomhus i för allmänheten tillgängliga lokaler, ehuru sådan försäljning icke vore uttryckligen förbjuden i nyssnämnda förordning. Det synes sålunda tveksamt i vilken utsträckning sådan försäljning generellt kan tillåtas inom ramen för bestämmelserna i gällande preventivmedelsförordning. Men även spörsmålet om man över huvud taget mera allmänt bör tillåta automatförsäljning av preventivmedel är tveksamt och föremål för delade meningar. Olika synpunkter gör sig gällande vid bedömningen av denna fråga och för egen del är jag icke beredd att taga ställning därtill innan spörsmålet blivit närmare belyst. Efter erhållet bemyndigande kommer jag därför att tillkalla en särskild utredningsman för att verkställa en förutsättningslös utredning av denna fråga och därmed sammanhängande spörsmål. Intill dess denna utredning slutförts anser jag att butikstängningslagens regler i samma utsträckning som hittills bör äga tillämpning på automatförsäljning av preventivmedel. Ett stadgande i enlighet härmed har upptagits som en övergångsbestämmelse. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om upphävande av ifrågavarande övergångsbestämmelse. Sedan slutlig ställning tagits till frågan torde den i sin helhet höra regleras i preventivmedelsförordningen.

De föreslagna ändringarna i butikstängningslagen torde böra träda i kraft den 1 oktober 1956.»

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet

I förevarande proposition framlägges förslag till ändringar i butikstängningslagen i tre olika hänseenden. Sålunda föreslås vidgad möjlighet till öppethållande av butik under kvällstid och i anslutning härtill inskränkning i kommuns rätt att besluta om avvikelser från den medgivna öppethållandetiden, vidare undantagande från lagens bestämmelser av sådant öppethållande, som sker i demonstrations- eller upplysningssyfte, och slutligen frigörande av automathandeln från vissa inskränkningar.

Såsom departementschefen framhållit i propositionen torde frågan om ändring av butikstängningslagstiftningen kunna väntas bli föremål för prövning inom ramen för det arbete, som bedrivs av den år 1954 tillsatta utredningen om kortare arbetstid. Utskottet delar departementschefens uppfattning att detta förhållande dock icke bör utgöra hinder för att redan nu genomföra sådana reformer, som framstår som befogade. I anslutning härtill vill utskottet emellertid uttala att med hänsyn till utredningsfrågans läge ändringar endast bör vidtagas på sådana punkter, där ett påtagligt behov av lagändring föreligger och konsekvenserna härav kan överblickas.

Vad först beträffar frågan om tiderna för butikernas öppethållande må till en början framhållas att butikstängningslagen endast anger en yttre ram för dessa tider och alltså icke medför någon skyldighet för affärsinnehavare att hålla öppet någon viss tid av dygnet. Huvudregeln är enligt lagen att butik får hållas öppen å söckendag från kl. 8 till kl. 19. Vederbörande kommunala organ kan dock besluta avvikelser härifrån, antingen på så sätt, att affärstiden inskränkes eller också så, att denna tid, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förlägges å annan tid än den ovan angivna. De avvikande bestämmelserna får dock ej utformas så, att butik samtliga söckendagar i veckan måste stängas före kl. 19. Det nu framlagda förslaget — som icke innefattar någon ändring i fråga om butikstängningslagens principiella utformning — innebär att butik skall kunna få hållas öppen till kl. 21 en vardag i veckan utan att kommunalt beslut skall kunna lägga hinder i vägen härför.

Vid prövning av det föreliggande förslaget bör enligt utskottets mening mot varandra vägas främst, å ena sidan det behov av utsträckt tid för öppethållande, som kan vara att finna hos konsumenterna, och å andra sidan det intresse av ett bibehållande av den nu gällande ordningen, som kan föreligga särskilt hos de anställda inom handeln.

De nu allmänt tillämpade affärstiderna torde göra det svårt för vissa konsumenter att företaga erforderliga inköp och att ägna tillräcklig tid och

omsorg åt inköpen. Dessa svårigheter torde framför allt uppkomma för de förvärvsarbetande kvinnorna. När det gäller de större städerna utgör den långa tid, som ofta åtgår för den förvärvsarbetande befolkningens resor till och från arbetet, en faktor som måste tillmätas stor betydelse. Det synes utskottet ur nu angivna synpunkter som om hos stora delar av allmänheten ett visst behov skulle föreligga av en utsträckning av tiden för butikernas öppethållande någon kväll i veckan. De anförda skälen torde enligt utskottets mening dock knappast motivera ett öppethållande ända till kl. 21. Vad beträffar de skäl, som kan tala mot ett utsträckt öppethållande under kvällstid, må framhållas att för vissa mindre företagare utan anställd arbetskraft dylikt öppethållande måhända skulle medföra en utökning av arbetstiden. För de handelsanställda skulle förslaget genomförande komma att i viss mån medföra en obekvämlig arbetstid, vilket i sin tur kan komma att på ogynnsamt sätt påverka rekryteringen till branschen. Framhållas må emellertid att genomförandet av ett utsträckt öppethållande under kvällstid i sista hand torde bli beroende av överenskommelser mellan handelsorganisationer. De anställda torde sålunda kunna tillförsäkra sig kompensation för eventuell kvällstjänstgöring. Efter övervägande av de sålunda anförda skälen har utskottet stannat för att förorda en begränsning av den i propositionen föreslagna utsträckta öppethållandetiden till kl. 20. Med detta ställningstagande anser sig utskottet ha tagit tillbörlig hänsyn till befogade önskemål hos såväl allmänheten som företagarna och de handelsanställda.

Mot förslaget om undantagande från butikstängningslagens bestämmelser av sådant öppethållande av butik, som sker i demonstrations- eller upplysnings syfte, har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Utänför butikstängningslagen faller f. n. försäljning från automatapparat, som bedrivs i anslutning till egen butik, där samma slag av varor saluföres. I propositionen föreslås att från lagens bestämmelser i princip skall undantagas all automatförsäljning, som icke sker i anslutning till annan tillhörig butik, där samma slag av varor saluföres. Beträffande försäljning av preventivmedel från automat skall dock hittills gällande regler alltjämt tillämpas.

För allmänheten är det uppenbarligen till fördel om varor kan inköpas från automater under tid, då affärerna i allmänhet är stängda. Erfarenheterna av automathandeln efter den utveckling, som på senare år ägt rum på detta område, synes utvisa att allmänhetens önskemål beträffande denna handel kan bli väl tillgodosedda inom ramen för de möjligheter som gällande lagstiftning erbjuder. Härtill kommer att den omständigheten att butiksautomat skall handhavas av butiks innehavaren synes vara ägnad att till gagn för konsumenterna skapa viss garanti för de saluförda varornas kvalitet samt för skäligheten i prissättning å desamma. Även i övrigt synes vissa fördelar för allmänheten vara förenade med denna begränsning i fråga om

rätten att driva automathandel, exempelvis när det gäller möjligheterna att framställa reklamation eller andra anmärkningar. Mot den föreslagna utvidgningen av denna handel talar även att genom en dylik utvidgning skulle möjliggöras uppsättande i ökad omfattning av automater för sötsaker och liknande varor i närheten av skolor och andra undervisningsanstalter, vilket skulle komma att motverka strävandena att genom begränsning av konsumtionen av dylika varor hos barn och ungdom söka komma till rätta med den starkt tilltagande tandförstörelsen hos dessa åldersgrupper. I andra hänseenden åter synes det framlagda förslaget kunna medföra konsekvenser, som icke utan ingående prövning kan överblickas. Härvid kommer särskilt konkurrensförhållandena i blickpunkten. Av nu anförda skäl anser utskottet att det icke f. n. föreligger tillräckligt vägande skäl för den föreslagna ändringen i fråga om automathandeln. Utskottet får därför avstyrka propositionens förslag i denna del.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 577 och II: 764, och med avslag å propositionen, i vad denna innefattar förslag till ändring av 2 § 6) butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608), ävensom med förmälan, att utskottet funnit 4 och 6 §§ i det i propositionen framlagda lagförslaget icke böra i oförändrat skick antagas, samt med avslag å motionerna I: 571 och II: 754 och med bifall till motionerna I: 576 och II: 765, måtte för sin del antaga följande såsom utskottets förslag betecknade förslag till

Lag

om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608)

Härigenom förordnas, att 2, 4 och 6 §§ butikstängningslagen den 21 juli 1948 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Kungl. Maj:ts förslag)

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:

1) försäljning, som — — — andra nöjeslokaler;

6) försäljning från automatapparat som bedrives

a) i anslutning till egen butik, där samma slag av varor saluföras,

(Utskottets förslag)

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning å:

1) försäljning, som — — — ändamål; samt

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

b) i järnvägs väntsal eller inom annan huvudsakligen för de resande avsedd del av järnvägsstationsområde, eller

c) å annan plats än under a) och b) sägs och ej sker i anslutning till annan tillhörig butik, där samma slag av varor saluföras,

allt under förutsättning tillika att automatapparaten är av typ som godkänts av den myndighet Konungen därtill förordnar samt, såvitt fråga är om försäljning av tobaksvaror, att tillstånd därtill lämnats av den i lagen den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror omförmälda monopolutövaren;

7) julgransförsäljning ävensom — — — ändamål; samt

12) öppethållande av butik i demonstrations- eller upplysningssyfte utan samband med försäljning samt öppethållande av lokal, där utställningar av verk av bildande konst ävensom alster av konsthantverk och konstindustri, avsedda för försäljning, anordnas, för visning av dessa konstverk.

4 §.

Å söckendag må butik hållas öppen för allmänheten från klockan 8 till klockan 19. Tiden för öppethållandet må dock utsträckas en söckendag i veckan till klockan 21 och under tiden från och med den 10 till och med 23 december övriga söckendagar till klockan 20.

Butik, där — — — — — klockan 8.

Å påskafton, — — — — — klockan 16.

6 §.

I kommun må, där det finnes lämpligt ur allmän synpunkt och pröva kunna ske utan otillbörligt

4 §.

Å söckendag må butik hållas öppen för allmänheten från klockan 8 till klockan 19. Tiden för öppethållandet må dock utsträckas till klockan 20 en söckendag i veckan och under tiden från och med den 10 till och med den 23 december jämväl övriga söckendagar till samma tid.

6 §.

I kommun må, där det finnes lämpligt ur allmän synpunkt och prövas kunna ske utan otillbörligt

förfång för företag inom kommunen, som driva rörelse i butik, eller för företag, som driva sådan rörelse av visst slag, bestämmas, att den vanliga affärstiden skall inskränkas eller att densamma må, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förläggas å annan tid än den i 4 eller 5 § medgivna. Sådan bestämmelse må dock ej innebära, att butik ej får hållas öppen till klockan 21 en söckendag i veckan eller att butik å sön- eller helgdag hålles öppen under högmässogudstjänst.

Där det — — — under högmässogudstjänst.

Bestämmelse, varom — — — i butikerna.

förfång för företag inom kommunen, som driva rörelse i butik, eller för företag, som driva sådan rörelse av visst slag, bestämmas, att den vanliga affärstiden skall inskränkas eller att densamma må, utan att förlängas för vecka räknat, helt eller delvis förläggas å annan tid än den i 4 eller 5 § medgivna. Sådan bestämmelse må dock ej innebära, att butik ej får hållas öppen till klockan 20 en söckendag i veckan eller att butik å sön- eller helgdag hålles öppen under högmässogudstjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1956, dock att i fråga om försäljning av preventivmedel från automatapparat hittills gällande bestämmelser skola tillämpas intill dess Konungen annorlunda förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1956.

Stockholm den 15 maj 1956

På andra lagutskottets vägnar:

ELSA JOHANSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Huss*, Mannerskantz, Grönkvist och Alvar Andersson;

från andra kammaren: fru Johansson i Norrköping, herrar Jacobsson i Tobo, Hagård, fru Sandström, herrar Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Odhe* och Johansson i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) vid ingressen samt 4 och 6 §§

av herr *Axel E. Svensson*, fru *Carlqvist*, herr *Grönkvist*, fru *Johansson* i Norrköping, herrar *Lundberg*, *Odhe* och *Johansson* i Södertälje, vilka ansett

d e l s att det stycke i utskottets motivering, som börjar å s. 10 med orden »De nu» och slutar å s. 11 med orden »de handelsanställda» bort ersättas med text av följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har ingenting inträffat under den korta tid, som förflutit sedan butikstängningslagen antogs i sin nuvarande utformning som ger skäl för antagande, att det nu skulle föreligga behov av öppethållande till klockan 21 eller, som i motionerna I: 576 och II: 765 yrkas, till kl. 20. Utvecklingen har snarast gått i motsatt riktning. Självbetjäningssystemets framväxt inom livsmedelshandeln har således öppnat möjlighet för kunderna att med kortare väntetid än förr göra sina inköp efter arbetstidens slut, och den tilltagande branschblandningen har gjort det möjligt för dem att på samma inköpsställe förse sig med varor, som tidigare måste skaffas i olika butiker.

Utskottet anser av nu anförda skäl, att propositionens förslag innebär en överskattning av behovet av längre öppethållande än vad lagen nu medger. Det förhållandet, att de kommunala avvikelserna, som beslutats, i regel inneburet begränsning av öppethållandetiden vittnar också om att allmänhetens intresse för utsträckt öppethållande på kvällarna inte är så starkt uttalat, som utredningen och departementschefen antagit.

Enligt utskottets mening torde butikstängningslagens nuvarande bestämmelser, som ger goda möjligheter till anpassning till lokala förhållanden, mycket väl fylla de anspråk, som rimligtvis kan ställas, därest berättigad hänsyn också skall tagas till näringsutövare och anställda inom handeln. Att införa möjlighet för de affärsmän, som så önskar, att, oberoende av kommunalt medgivande, hålla öppet till klockan 20 eller 21 en kväll i veckan svarar inte på något som helst sätt mot det behov, som i allmänhet föreligger, och får också anses utgöra ett onödigt intrång i den kommunala självbestämmanderätten. Utskottet får därför avstyrka propositionens förslag i denna del.

d e l s o c k att utskottet bort hemställa,

att riksdagen — med avslag å motionerna I: 576 och II: 765 samt med bifall till motionerna I: 571 och II: 754 — måtte avslå propositionen, i vad denna innefattar förslag till ändring av 4 och 6 §§ butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608), samt att till följd därav i ingressen till det framlagda lagförslaget avsnittet », 4 och 6 §» måtte utgå.

2) vid 2 § och ikraftträdandebestämmelsen

av herrar *Nils Elowsson, Axel E. Svensson, fru Carlqvist, fru Johansson* i Norrköping, herrar *Lundberg, Odhe* och *Johansson* i Södertälje, vilka ansett

d e l s att det stycke i utskottets motivering, som börjar å s. 11 med orden »För allmänheten» och slutar å s. 12 med orden »denna del» bort utgå,

d e l s o c k att utskottet, under åberopande av vad departementschefen i denna del anfört, bort hemställa,

att riksdagen, med avslag å motionerna I: 577 och II: 764, måtte bifalla det i propositionen framlagda förslaget, i vad detta avser ändring av 2 § butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608), ävensom bifalla det i propositionen framlagda förslaget till ikraftträdandebestämmelse.